

Waakzaamheid geboden!

(Inleidende Studie bij de prediking in de serie 'Het leven van een christen' uit 1Johannes; 2 september 2007 EDRN)

J.C. Bette

God is licht, God is liefde en God is leven.

De apostel Johannes leeft in vreugdevolle gemeenschap met die God van licht, liefde en leven, en hij wil heel erg graag dat zijn geestelijke kinderen dezelfde gemeenschap ervaren. (Ik ga na overwegingen zoals genoemd in De Studiebijbel en in lijn met de vroege kerk ervan uit, dat de auteur van deze naar hem genoemde brief dezelfde is die ook verantwoordelijk was voor het vierde Evangelie.)

God is licht. Om in gemeenschap met Hem te treden is het dus nodig dat we wandelen in het licht en niet in de duisternis. Als we in het licht wandelen, zullen we regelmatig onze zonden belijden en ons voortdurend laten reinigen door het bloed van Christus. Christus zal optreden als onze pleitbezorger bij de Vader. Het bewijs dat wij wandelen in het licht zal zijn, dat we Gods geboden onderhouden en alle haat die we ten opzichte van onze broeder voelen, plaats laten maken voor liefde. De twee voornaamste struikelblokken op deze weg zijn wereldliefde en het door de knieën gaan voor de verleidelijke leugens van valse leraren.

God is liefde. Omdat wij Zijn kinderen zijn, moeten wij in de liefde wandelen. In feite zegt Johannes dat we God niet kennen als er geen liefde in ons is. Daar komt nog bij dat onze liefde praktisch moet zijn. Liefde is meer dan woorden alleen: het houdt ook daden in. Liefde is geven, niet ontvangen. Bijbelse liefde is onvoorwaardelijk van karakter. Het is een liefde 'ondanks alles'. De liefde van Christus voldeed aan die eigenschappen, en wanneer een dergelijke liefde ons kenmerk is, zullen we vrij zijn van zelfveroordeling en vrijmoedig tegenover God staan.

God is leven. Zij die in gemeenschap staan met Hem, moeten die kwaliteit van leven bezitten, die uit Hem is. Het leven uit de Geest begint met de geestelijke wedergeboorte. De geestelijke wedergeboorte vindt plaats door geloof in Jezus Christus. Het geloof in Jezus Christus vervult ons met het leven dat uit God is het eeuwige leven. Daarom leeft iemand die wandelt met God in het licht, in de liefde en in het leven.

De bedoeling van dit 'herderlijk schrijven'

Johannes schrijft zijn eerste brief op een tijdstip dat de christelijke leer van de apostelen wordt aangevochten door de verspreiding van valse leerstellingen. Evenals de tweede brief van Petrus en de brief van Judas brengt 1 Johannes zowel iets negatiefs als iets positiefs naar voren: de dwaalleer wordt bestreden en de gemeenteleden worden aangespoord om te wandelen in de kennis van de waarheid. Johannes somt de criteria voor en de kenmerken van de gemeenschap met God op en laat zien dat zij die in Christus blijven Hem vrijmoedig en vol zekerheid tegemoet kunnen treden. Dit in eenvoudige taal geschreven, maar diepzinnige werk ontvouwt de betekenis van de christelijke gemeenschap door aan te geven wat de basis voor die gemeenschap is (1:1-2:27) en welke levenswandel de gelovigen in die gemeenschap kenmerkt (2:28-5:21).

Verder introduceert Johannes in 3:24 twee belangrijke motieven die nader uiteen gezet worden in 4:1-16, namelijk: God die in de gelovige is, en de Geest als teken van deze inwoning. De Geest van God belijdt de mensgeworden Christus en bevestigt de leer van de apostelen (4:1-6). Dat de gelovige in God blijft en God in de gelovige wordt zichtbaar door de liefde voor anderen. Deze liefde brengt een goddelijke en menselijke gemeenschap voort die getuigt van de realiteit van de menswording van Gods Zoon en is daar een beeld van (4:7-16). Zij wijst ook vooruit naar de volmaakte gemeenschap die komen zal en scheidt de bereidheid om te treden voor het aangezicht van Degene uit Wie alle liefde voortkomt (4:17-19).

Zes schakels in de ketting van geloof

Johannes voegt de begrippen die hij dan in zijn brief naar voren heeft gebracht samen tot een cirkelvormige ketting met zes schakels die begint bij de broederliefde (4:20-5:17). Dit zijn de schakels:

- 1) De liefde voor de gelovigen is het onlosmakelijk gevolg van de liefde tot God (4:2-5:1).
- 2) Liefde tot God komt voort uit gehoorzaamheid aan Zijn geboden (5:2,3).
- 3) Gehoorzaamheid aan God is het gevolg van het geloof in Zijn Zoon (5:4,5).
- 4) Dit geloof is het geloof in Jezus, Die niet alleen bij Zijn doop (het water) de Christus was, maar ook bij Zijn dood (het bloed; 5:68).
- 5) Het goddelijk getuigenis omtrent de Persoon van Christus is het waard om geloofd te worden (5:9-13).
- 6) Dit geloof brengt de vrijmoedige benadering van God in het gebed voort (5:14-17).

En omdat voorbede een blijk is van liefde voor anderen en begint bij de broederliefde is de cirkel gesloten!

Het slot van de brief (5:18-21) vat de conclusies van alles wat Johannes hier geschreven heeft dan samen in een drietal zekerheden: 1) Zonde bedreigt de gemeenschap en dient beschouwd te worden als iets wat de

gelovige die in Christus blijft, vreemd is (vgl. Rom.6). 2) De gelovige strijdt met God tegen het satanische systeem van dit wereldbestel. 3) De menswording van Gods eeuwige Zoon brengt ware kennis voort en gemeenschap met Christus. Omdat Hij de ware God en het eeuwige leven is, dient degene die Hem kent zich niet te laten verleiden door enig surrogaat.

Wat is de dwaalleer waarover Johannes schrijft?

In de eerste en tweede brief gaat het om de bestrijding van het docetisme. Docetistische gnostici (van dokeō: 'schijnen') konden zich niet voorstellen dat de absoluut geestelijke God een minderwaardig aards lichaam had aangenomen. In hun ogen was al het materiële, dus ook het lichamenlijk slecht. Daarom meenden zij dat de Christus slechts schijnbaar een menselijk lichaam had. Daarmee kwam automatisch de heilswaarde van Jezus' lijden aan het kruis te vervallen; immers een schijnlichaam kan niet lijden. Een andere onder hen gangbare visie was, dat Gods Geest Zich voor een korte tijd met de mens Jezus verbonden had; de Geest van God was met de doop in de Jordaan op Jezus gekomen, maar had Hem kort voor het lijden verlaten. Zij konden zich niet voorstellen hoe de absoluut geestelijke God betrokken kon zijn bij een lichamenlijk lijden. Ook binnen deze visie had het sterven van de mens Jezus geen heilsbetekenis! Het belang van Jezus Christus voor de docetisten was dan ook dat door Hem God de weg van de verlossing had onderwezen, een verlossing niet zozeer uit de macht van de zonde en de dood, maar een bevrijding van de geest uit de gevangenis van de materie (het lichaam). Johannes karakteriseert de aanhangers van deze dwaalleer als volgt: zij doen werken der duisternis (1Joh.1:6; 2:11); ze hebben de broeders niet lief (1Joh.2: 10); ze denken geen vergeving van zonden nodig te hebben, omdat zij menen dat zij niet zondigen (1Joh.1:8,10); ze belijden Jezus niet als de Christus (1Joh.2:22); ze belijden niet dat Jezus Christus in het menselijk vlees is gekomen (1Joh.4:2; 2Joh.1:7); ze erkennen wel de waarde van Jezus' doop, maar niet van Zijn lijden (1Joh.5:6); zij proberen de gelovigen te misleiden (1Joh.2:26; 2Joh.1: 7).

Johannes laat het niet alleen bij een waarschuwing voor de docetische gnostici. Enerzijds stelt hij in het licht wat de oorsprong van deze beweging is. Hij noemt de docetisten: antichristen (1Joh.2:18,22), leugenaars, kinderen des duivels (1Joh. 3: 10), mensenmoordenaars (1Joh.3:15), valse profeten (1Joh.4:1) en wetteloos (1Joh.3:4). Dat is nogal wat! Anderzijds maakt hij de gemeente weerbaar tegen deze misleidende dwaalleer. Johannes maakt aan de gelovigen duidelijk, dat reeds aan het wereldsgezinde, liefdeloze en zondige gedrag van deze valse getuigen te zien is, dat zij God niet kennen. Vervolgens stelt hij, dat men zonder Jezus Christus die ter verzoening van de zonden geleden heeft, helemaal niet tot de Vader komen kan. De dwaalleraars die menen eenheid met God te kunnen ervaren buiten Jezus Christus om, hebben ongelijk, want 'Wie de Zoon belijdt, heeft de Vader; wie de Zoon loochent heeft ook de Vader niet' (1Joh.2:24).

Op de vraag hoe 'voormalige gelovigen' tot een dergelijke dwaalleer konden vervallen, antwoordt Johannes, dat zij nooit werkelijk tot de christelijke gemeente hebben behoord (1Joh.2:19). De lezers behoeven er echter niet bang voor te zijn, dat ook zij zullen worden misleid. Zij moeten slechts blijven luisteren naar de Heilige Geest die in hen woont en hen leert en leidt (1Joh.2:27; 3:24). Diezelfde Heilige Geest werkt ook in hun hart en geweten en stimuleert hen om lief te hebben in daad en in waarheid. Wanneer zij op die manier liefde betonen aan medegelovigen, zullen zij vrijmoedigheid hebben op de dag van het oordeel (Joh.3:21; 4:17). Behalve aan hun verkeerde gedrag zijn de dwaalleraars direct te herkennen aan hun leer. Zij erkennen de komst van Jezus Christus in het vlees niet (1Joh.4:2; 2Joh.1:7), evenmin als Zijn lijden aan het kruis (1Joh.5:6). Daarmee spreken zij niet uit de Heilige Geest, maar uit de geest van de antichrist (1Joh.4:3). Tenslotte volgt in de tweede Johannesbrief nog een praktische aanwijzing voor de gelovigen: zij mogen geen gastvrijheid verlenen aan deze rondtrekkende dwaalleraars. Dan zouden zij namelijk de verbreiding van de dwaalleer bevorderen en door het contact misschien er ook zelf mee besmet raken.

Oude gedachten in een modern jasje

Sinds de dagen van Johannes heeft men elementen uit het Evangelie misbruikt ten dienste van dergelijke zelfverlossings-leren. Zo zijn er ook vandaag de dag religieuze bewegingen die claimen terug te gaan op het gnostische erfgoed, of die de kenmerken van deze dwaalleringen dragen. Het is zelfs heel modern, want juist in onze tijd heersen gnostische denkbeelden zoals deze: de individuele mens is voor zichzelf de hoogste morele autoriteit. De moderne mens voelt meer en meer als de gnosticus: ieder is zijn eigen wetgever, maar ook zijn eigen hoogste rechter. 'Geloof in en luister naar de goddelijke vonk in jezelf.' Morele gedragsregels voor de samenleving worden door vrije mensen onderling afgesproken, maar zeker niet door een externe autoriteit opgelegd, vinden de moderne 'gnostici'. Dit is gedachtegoed dat ons wel degelijk omringt: nooit kunnen regels boven de innerlijke autoriteit van de mens geplaatst worden. De boodschap van deze brief van de apostel Johannes blijft daarom hoogst actueel, opdat deze antichristelijke geestesstroming voortdurend zal worden ontmaskerd en nooit de kans zal krijgen zich weer in de kerk te nestelen, van waaruit de apostelen haar juist hebben verdreven. Daarom: wees gewaarschuwd!